

*Oponentský posudek na disertační práci předloženou k obhajobě na
Pedagogické fakultě UK v Praze v červnu 2006.*

*Téma práce: Vývojové ukazatele čtení a psaní na konci předškolního věku a
v době nástupu do školy.*

Doktorandka: PaedDr. et Mgr. Anna Kucharská

Vedoucí práce: prof. PhDr. et RNDr. Marie Vágnerová, CSc.

Oponent: Doc. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

Doktorandka předkládá k posouzení rozsáhlý (194 stránkový) text doplněný přílohami na vysoce aktuální téma, týkající se problematiky čtení a psaní u dětí v době nástupu do školy. Autorka v textu prokazuje velmi dobrou orientaci v problematice v nejširším slova smyslu (oblast prevence, intervence, diagnostiky, výzkumu, oblast vývojových předpokladů akcentujících hlediska psychologie, pediatrie, pedagogiky...), o čemž svědčí kromě jiného i rozsáhlý (téměř dvacetistránkový) seznam pečlivě a cíleně zvolené české i zahraniční odborné literatury. Práce je členěna atypickým způsobem na 6 kapitol, které tvoří zajímavý, soudržný myšlenkový celek a z nichž 4 lze snad považovat spíše za teoretické a 2 za spíše empirické.

V první kapitole se autorka zamýšlí nad významem čtení a psaní v současné společnosti, nad gramotností jako takovou, nad koncepcemi školského vzdělávání v různých zemích, rozebírá rizikové a ochranné faktory rozvoje gramotnosti. Probírá přehledně a detailně jednotlivé vývojové předpoklady pro čtení a psaní na konci předškolního období. Zmiňuje také aktuální výzkumné trendy sledující predikátory čtení, přičemž konkrétním získaným nástrojům z těchto výzkumných snah se věnuje až v kapitole 3.3.1.

Druhá kapitola sleduje široce problémy dětí při osvojování čtení a psaní . Autorka zde probírá školní nezralost, specifické vývojové poruchy – učení, čtení, psaní, chování, intelektové schopnosti. Zaměřuje se též na možnost specifických postupů učitele jako zdroj selhávání žáků a na specifický vliv rodiny, který toto může způsobovat nebo umocňovat. Objevuje se též zmínka o handicapovaných žácích a jejich integraci, ale domnívám se, že

bud' tématu měla být věnována širší pozornost a nebo mělo být jen zmíněno. Uvedení nic neříkající jednostránkové subkapitoly na toto téma považuji za zbytečné.

Třetí kapitola se věnuje otázkám aktuální péče o děti s obtížemi ve čtení a psaní. Doktorandka popisuje v ČR běžný poradensko terapeutický model a dále v posledních letech dosti diskutovaný model preventivní. Bylo by žádoucí, kdyby doktorandka během své obhajoby tuto otázku zmínila a probrala klady a zápory různých úrovní preventivního přístupu. V poslední subkapitole tohoto celku autorka popisuje diagnostické metody zjišťující rizika dyslexie v zahraničí i v ČR. Uvedení této části poskytuje dobrý přehled aktuálních metod, ve kterém se autorka nevyhýbá ani jejich kritickému hodnocení, z něhož je patrná i její osobní zkušenost s vlastní metodou a jejím uplatněním v praxi. Cením si též toho, že je autorka dobře seznámena s prací prof. Marty Bogdanowicz ze sousedního Polska, neboť právě tato autorka je dlouhodobě propojena s českou dětskou psychologií a bylo by škoda důkladné znalosti polských kolegů v této oblasti opomíjet. Stejně tak hodnotím pozitivně to, že autorka zná a cituje tzv. Plzeňský model předškolních prohlídek z roku 1975, vypracovaný J. Nováčkovou, který byl svého času velmi progresivní a lze ho jistě dosud v ČR považovat za přínosný. Ve čtvrté kapitole autorka věnuje pozornost screeningovým metodám a zásadám jejich vytváření a užívání, vzhledem k tomu, že za základní cíl své disertační práce, jak sama uvádí, považuje standardizaci vlastního testu (Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky-TRPČP). Tato kapitola tvoří zcela konzistentní text a svědčí nejen o autorčiných znalostech, ale též její profesionalitě a metodologické vyspělosti. Autorce bych však vytkla formální nedostatek a tím je práce se jmény citovaných autorů, která by měla být v celé práci jednotná. Str. 76 i jiné o tom však nesvědčí. Také se domnívám, že by bylo vhodné, kdyby autorka užívala v textu pouze jednu zvolenou citační normu pro práci s odbornou literaturou, čímž nechci v žádném případě vyjádřit, že by autorka citovala nedbale.

Pátou a šestou kapitolu lze považovat za těžiště předkládané práce. V páté kapitole autorka seznamuje čtenáře s výzkumným projektem standardizace vlastního testu TRPČP, s jednotlivými etapami práce, s aktuální podobou testu, s konkrétními etapami práce v terénu. Z předloženého textu je patrná skutečná dlouhodobá a systematická práce nejen na standardizaci testu, ale na vytvoření nové kvalitní diagnostické metody, která by byla široce uplatnitelná v praxi. Autorka způsobem své práce prokazuje velmi dobré znalosti v oblasti psychologické metodologie a statistiky. Dostatečně obsáhle popisuje jednotlivé statistické parametry TRPČP, kladně hodnotím to, že valorizačním kritériem je příkladně posouzení žáka učitelem v 1. pololetí. Získané výsledky předkládá přehledně, srozumitelně, doplňuje tabulkami a numerickými výsledky, porovnává s jinými výsledky v zahraničí i u nás.

Domnívám se, že právě v této kapitole autorka naplňuje vrchovatě požadavek na disertační práci, aby byla přínosná pro českou vědu a využitelná v praxi. Jako podnět pro diskusi během obhajoby může dobře posloužit část textu na str. 138-141 (Diskuse a závěr)

Poslední kapitola je věnována samostatnému dotazníkovému šetření, zaměřenému na názory odborníků z oblasti ped-psych poradenství na „riziko dyslexie“. Vyhodnocení takto získaných názorů od cca 40 odborníků tvoří velmi zajímavý závěr předložené disertační práce a vyzdvihuje komplikovanost, interdisciplinární propojenost a komplexnost celé problematiky. I v této kapitole prokázala autorka jak kreativitu a neotřelý přístup k problému, tak schopnost systematicky, přehledně, srozumitelně zadanou otázku rozpracovat a současně ponechat dostatečnou míru vlastního náhledu či hlediska čitateli. Disertační práci doplňuje 17 příloh.

Mám-li tedy odpovědět na zadaná kritéria disertační práce:

- 1. Téma je vysoce aktuální.**
- 2. Disertace splnila stanovený cíl a vytvořila fundovaný základ pro další návazné studie.**
- 3. Doktorandkou byla vytvořena vlastní metoda, která byla standardizována na české populaci a dále byl vytvořen vlastní dotazník, který byl určen pro odbornou populaci.**
- 4. Mezi základní výsledky disertační práce patří standardizace vlastní metody TRPČP, zmapování odborných hledisek na pojem „ riziko dyslexie“, vznik uceleného a komplexního textu vhodného k samostatné publikaci na aktuální téma poruch čtení a psaní.**
- 5. Výše jmenované má jistě význam pro společenskou praxi i další vědecký vývoj.**

Závěrem mi dovoluji shrnout, že předložený text bohatě naplňuje kritéria kladená na disertační práce a dle mého soudu dosahuje kritéria kladená na práce habilitační. **Doporučuji ji proto k obhajobě s kladným hodnocením.** Domnívám se, že je zcela nezbytné, aby byl text co nejdříve v této ucelené podobě publikován. Česká odborná veřejnost tak získá další zajímavou a užitečnou publikaci. Osobně jsem potěšena, že jsem měla možnost se s touto prací seznámit.

4.6.2006

Lenka Šulová